

*Запотоцький Андрій Петрович -
здобувач наукової лабораторії з
проблем досудового розслідування
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Успішне розслідування злочинів у сфері будівництва потребує ретельної організації з огляду на специфічний предмет посягання та складний механізм їх учинення. Зокрема, завжди виникає потреба в активному використанні спеціальних знань зі сфер бухгалтерського обліку, фінансового права, аудиту, менеджменту, банківської діяльності тощо. На жаль, цей аспект слідчі досить часто не враховують під час планування розслідування кримінальних правопорушень у сфері будівництва. Передусім, це зумовлено ускладненим розумінням особливостей документального оформлення операцій у сфері будівництва, ведення й обігу документації тощо.

Протиправні діяння у сфері будівництва вирізняються надзвичайною різноманітністю. Це, зокрема, шахрайства, розкрадання, учинені службовими особами будівельних організацій, підроблення проектно-кошторисної та звітної документації, злочини, пов'язані з порушенням будівельних

норм і правил тощо. Усім їм притаманний складний механізм учинення. Тому під час їх розслідування перед слідчими постають завдання, вирішення яких передбачає застосування спеціальних знань із різних галузей, що прямо чи опосередковано пов'язані з будівництвом (наприклад бухгалтерський облік, інженерно-будівельна справа, підготовка проектної документації).

Запорукою успішності розслідування злочинів у сфері будівництва є вміле використання спеціальних знань і навичок. Ухвалюючи процесуальні й організаційно-тактичні рішення, слідчий як особа, яка ініціює залучення фахівців до процесу розслідування, повинен глибоко усвідомлювати їх роль і можливості.

Необхідність використання в процесі розслідування правопорушень у сфері будівництва наукових, технічних та інших знань пов'язана з тим, що розслідування будь-якого злочину є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності. Який би високий рівень теоретичної підготовки не мав слідчий, він завжди залишиться фахівцем вузького профілю й не володітиме досконало значним потенціалом науки, техніки, мистецтва [1, с. 281].

У криміналістиці спеціальні знання визначають як наукові, технічні та інші, зокрема криміналістичні знання, отримані шляхом узагальнень, а також навички, які використовують разом із науково-технічними засобами для пошуку, виявлення, вилучення й дослідження слідів злочину задля отримання доказової та орієнтувальної інформації, необхідної для встановлення істини в справі, тобто набуті в процесі роботи в окремих галузях практичної діяльності [2, с. 48].

Щоб забезпечити ефективне використання спеціальних знань, слідчому необхідно здійснити організаційний захід - визначити й залучити конкретних осіб, які володіють спеціальними знаннями в певній галузі (фахівців із бухгалтерського обліку, будівництва, фінансів, банківської справи та ін.) [3].

З усього наявного в слідчого «інструменту» консультації є найбільш поширеною формою непроцесуальної допомоги слідчому особами, обізнаними у відповідній професійній сфері, для вирішення значного кола питань.

За консультаціями до осіб, які володіють спеціальними знаннями в різних галузях, слідчі переважно звертаються з метою:

а) роз'яснення положень нормативно-правових актів, що стосуються сфери будівництва;

б) ознайомлення зі спеціальними питаннями - особливостями порядку виділення та використання земельних ділянок, бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності в державному органі чи установі (надати таку консультативну допомогу можуть ревізори, які проводили ревізію, а також службові особи державних фінансових органів);

в) допомога під час підготовки до окремих слідчих (розшукових) дій (для консультації залучають різних фахівців, зокрема будівельних інженерів, економістів, бухгалтерів, банківських працівників).

Фахівець іноді може підказати слідчому послідовність проведення слідчих дій у справі та допомогти з вибором тактичних прийомів, які доцільно застосувати в межах певної слідчої дії.

Учинення злочинів у сфері будівництва часто пов'язане з підробленням проектно-кошторисної та звітної документації: примушування певної особи до підпису, розписок, вказівок, оформлення договорів; підробкою у відповідних документах підписів, почерку посадової особи тощо. Тому в процесі вивчення матеріалів провадження слідчий повинен звертати увагу на всі наявні в останньому документи, докази, показання свідків та інших осіб, адже досить часто під час розслідування вказаних злочинів виникає потреба ідентифікації виконавця рукопису, підпису, а отже необхідність у призначенні експертизи.

Таким чином, під час проведення слідчих (розшукових) дій у зазначених справах потреба в залученні фахівця виникає частіше, ніж до цього фактично вдаються. Саме здійснення комплексу слідчих (розшукових) дій без залучення фахівців у сфері будівництва, бухгалтерського обліку та аудиту, банківської сфери є причиною прогалин у матеріалах кримінальних проваджень, коли вилучаються не всі потрібні документи, значно більше часу витрачається на проведення допитів свідків і

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Образцов В. А. Выявление и изобличение преступника / Образцов В. А. - М. : Юристь, 1997. - 336 с.
2. Кравченко А. А. Применение специальных познаний при раскрытии и расследовании преступлений / А. А. Кравченко, М. Г. Щербаковский. - Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999. - 78 с.
3. Клименко Н. Щодо сутності корупції та антикорупційних судових експертиз / Н. Клименко // Віче. - 2012. - № 6. - С. 15-16.